

Et Bidrag til Spørgsmaalet om
Indløsning af de reelle Apothekerprivilegier*).

Af

Grosserer Th. Giessing.

En af de Opgaver, der vil komme til at ligge for og forhaabenlig ogsaa opnaa en for Samfundet tilfredsstillende Løsning, naar det igjen bliver muligt at gennemføre Love, er en Omordning af Medicinallovgivningen.

Denne indbefatter i sig mange særdeles interessante Forhold; af disse vil jeg imidlertid her kun beskæftige mig med Indløsninger af de reelle Apothekerprivilegier og de dermed i Forbindelse staaende Forhold.

Dette Spørgsmaal, som kan løses paa flere Maader, har alt været underkastet en flersidig Drøftelse i «Uge-

*) For at undgaa Misforstaaelse finder jeg som Medudgiver af Tidsskriftet ved Optagelsen af ovenstaaende Artikel Anledning til at bemærke, at Forf.s Udtalelser, forsaavidt de gaa imod de af mig i forrige Hefte fremsatte Anskuelse, ikke have overbevist mig om, at disse skulde være mindre rigtige eller holdbare.

Will. Scharling.

Et Bidrag til Spørgsmaalet om
Indløsning af de reelle Apothekerprivilegier*).

Af

Grosserer Th. Giessing.

En af de Opgaver, der vil komme til at ligge for og forhaabenlig ogsaa opnaa en for Samfundet tilfredsstillende Løsning, naar det igjen bliver muligt at gennemføre Love, er en Omordning af Medicinallovgivningen.

Denne indbefatter i sig mange særdeles interessante Forhold; af disse vil jeg imidlertid her kun beskæftige mig med Indløsninger af de reelle Apothekerprivilegier og de dermed i Forbindelse staaende Forhold.

Dette Spørgsmaal, som kan løses paa flere Maader, har alt været underkastet en flersidig Drøftelse i «Uge-

*) For at undgaa Misforstaaelse finder jeg som Medudgiver af Tidsskriftet ved Optagelsen af ovenstaaende Artikel Anledning til at bemærke, at Forf.s Udtalelser, forsaavidt de gaa imod de af mig i forrige Hefte fremsatte Anskuelse, ikke have overbevist mig om, at disse skulde være mindre rigtige eller holdbare.

Will. Scharling.

skrift for Læger», navnlig paa Foranledning af Hr. Folke-
thingsmand Fredrik Bajer. «Nationaløkonomisk Tidsskrifts»
Læsere ville allerede være bekendte med det Indlæg,
Hr. Professor, Dr. Will. Scharling har givet, og med
den Løsning, han foreslaar.

Men hvilken Løsning der end vælges, saa bør Resultatet være Opfyldelsen af følgende Fordringer: Billigere Medicin; flere Apotheker, hvor der er Trang til saadanne, navnlig paa Landet; større Adgang for uformuende Farmaceuter til selvstændig Stilling; og en Indskrænkning i de for Handelen og Industrien generende, alt for store Handelsrettigheder, som Apothekerne have eller tro at have.

Den første af disse Fordringer er for mig den vigtigste. Dersom det nemlig kan bevises, at Tredjedelen eller maaske flere af de Penge, der anvendes til Medicin, udgives unødvendigt og kunne spares, vil den offentlige Mening sikkert istemme denne Fordring og i saa Fald vil den i Længden ikke kunne afvises. De andre Krav vilde da, tildels som Konsekvenser af det første, gaa med i Købet.

Men det er efter min Mening ikke vanskeligt at bevise, at Medicin nu betales meget for dyrt, og at vise, hvad der kan og bør gjøres, for at den kan faas billigere.

Som bekjendt kunne Apothekerne ikke som andre Handlende tage for deres Varer, hvad de ville. I denne Henseende gjælder en dobbelt Ordning. Der skjælnes nemlig mellem de Varer, som sælges efter Recept, og dem, som sælges uden saadan, efter mundlig Rekvisition, det saakaldte Haandkjøb. Medens det er overladt Apothekerne selv at bestemme Prisen for disse sidste uden anden

Begrænsning end den de maatte paalægge sig selv ved at indgaa Overenskomster om fælles Priser, fastsættes Prisen paa den Medicin, som sælges efter Recept, af Sundhedskollegiet, og den af dette udarbejdede Medicinaltaxt, der dog skal approberes af Justitsministeriet. er gjældende for alle Landets Apothekere. Medens denne Taxt ikke uden Straf tør overskrides, have Apothekerne Ret til at notere lavere Priser. Denne Ret benytte de imidlertid ikke til at konkurrere indbyrdes, idet der er tilstrækkelig Enighed mellem dem til at forhindre dette, men kun til at indrømme Fattigvæsenet, Foreninger, Hospitaler og Sygekasser en vis, iøvrigt forskjellig Rabat, hvad man ikke kan nægte er human, da de ingen Pligt have dertil.

Medens det nu maa indrømmes, at en saaledes tilvejebragt, ensartet Taxt i to Henseender er et Gode for Befolkningen, baade fordi den derved undgaar Optrækkeri og fritages for at udøve en Kritik af Prisen paa Varer, hvis Værdi den som Regel intet Begreb har om, og fordi Landbefolkningen ellers vilde være henvist til Kjøbstadsapothekerne, eftersom intet Landapothek med dets lille Omsætning og dog forholdsvis store Driftsudgifter uden en saadan beskyttende Taxt vilde kunne bestaa i Konkurrencen, saa følger af denne Tilstaaelse ikke, at man ogsaa har indrømmet, at de Priser, som ere fastsatte i nævnte Taxt, ere berettigede. Det er nemlig den svage Side ved denne Taxt, at den udarbejdes af Sundhedskollegiet, der tildels bestaar af Apothekere, og Forholdet er altsaa det, at medens den ene Part, Apothekerne \circ : Sælgerne, have megen Indflydelse paa Fastsættelsen af Priserne, er den anden Part, Befolkningen \circ : Kjøberne, uden nogen som helst Indflydelse.

Ganske vist skal Justitsministeriet approbere Taxten og kan følgelig ogsaa forkaste den, men da det ikke har nogen anden Konsulent, end den Institution, som selv har udarbejdet Taxten, ses det ikke let, hvad der skulde give det Initiativet til en saadan Forkastelse.

Følgen af dette Misforhold er da ogsaa, at der ved Fastsættelsen af Medicinaltaxten, jeg forudsætter ubevidst, gjør sig Hensyn gjældende, der fortjene Paaskjønnelse af Apothekerne, — men det modsatte af Samfundet. Efter min Anskuelse burde den ledende Tanke ved Fastsættelsen af Prisen paa Medicin ikke afvige fra den, der gjør sig gjældende ved Fastsættelsen af Prisen paa alle andre Handelsvarer under normale Forhold, nemlig at denne udfindes ved til Varernes Indkjøbsværdi at lægge de nødvendige Driftomkostninger og en passende Fortjeneste. Men fra denne sunde Fremgangsmaade afviger man meget ved Fastsættelsen af Medicinaltaxten. Man gjør Priserne saa høje, at Fortjenesten bliver større end passende og at det desuden bliver muligt for de Apothekere, der besidde reelle Privilegier, at forrente de ofte svindelagtig høje Kjøbesummer, for hvilke de have erhvervet disse.

Jeg er forberedt paa, at man vil benægte Rigtigheden af mine Udtalelser og paastaa: at naar Medicinaltaxten skal være fælles for hele Landet, hvad jeg har indrømmet, at den bør være, saa kan den ikke sættes lavere, end at selv det mindste Apothek kan bestaa ved den; at den ikke er højere end, at dette just er Tilfældet; og at dette Hensyn er det eneste ledende. En saadan Paastand vilde imidlertid være urigtig, hvad der fremgaar af, at der er betalt og betaales anselige Forpagtningsafgifter selv af smaa Landapotheker. Dette er

endogsaa Tilfældet med Apotheker, etablerede paa personlige Privilegier, hvad der neppe er lovligt og i hvert Fald er en Uting, fordi det forringer uformuende Farmaceuters Udsigt til at opnaa Privilegium og derved afholder dygtige Kræfter fra at blive ved Faget.

Men selv om dette Hensyn var det eneste ledende, vilde det være uberettiget; thi det er ikke retfærdigt, at største Delen af Befolkningen, navnlig Bybefolkningen, maa betale uundværlige Artikler langt over deres Værdi, fordi faa Handlende skulle kunne leve af en meget lille Omsætning. Det er jo nemlig ingen Nødvendighed, at Landapothekerne skulle leve alene af deres Apothek; de have jo Ret til desuden at drive Kjøbmandshandel og en saadan kan godt, selv om de grove Varer udelukkes, være meget indbringende og gives en slig Karakter, at de to Virksomheder ikke alene ere i Harmoni, men endog befordre og supplere hinanden.

En saadan Ordning vilde iøvrigt ikke være ny. Allerede i mange Aar har der, f. Ex. ved Odder og Vesterborg Apotheker og vistnok flere Steder, været drevet ikke ubetydelige Kjøbmandsforretninger og der forlyder Intet om, at Apothekets Drift i disse Tilfælde har lidt ved, at Apothekeren har haft to Virksomheder at varetage.

Idet jeg udtrykkelig bemærker, at jeg i det Følgende ingenslunde har stræbt efter at opnaa de højst mulige Tal, men tvertimod har ladet mig det være magtpaaliggende, at holde mig fjernt fra alle Overdrivelser, skal jeg nu søge at eftervise:

Hvilket omtrentligt Beløb Danmarks samtlige
145 Apotheker aarlig omsætte.

Hvormeget hvert Individ, henholdsvis enhver, der i Løbet af et Aar har været syg, bidrager til nævnte Omsætning.

Hvilket Beløb samtlige Privilegier kunne antages at være værd, og endelig

Hvad der medgaar til disses Forrentning.

Danmarks Befolkning bestod d. 1. Februar 1880 af 1,969,039 Individuer, fordelt paa følgende Aldersgrupper:

Under 20 Aar:	841,669	Individer
Mellem 20—30	— 315,825	—
— 30—40	— 245,108	—
— 40—50	— 204,064	—
— 50—60	— 172,727	—
— 60—70	— 118,433	—
Over 70	— 70,106	—
Uangiven Alder:	1,107	—

I disse Aldersgrupper er Sygeligheden ikke lige stor. Det er vanskeligt at udfinde det relative Forhold, da der saa vidt jeg har kunnet bringe i Erfaring ingen tilgængelig Sygelighedsstatistik gives; men et tilstrækkeligt Hjælpemiddel findes i Statistisk Bureaus Beretning om Sygekasserne i Danmark. Omendskjønt denne antagelig kun omhandler den tarveligere stillede Del af Samfundet, tør man dog nok anvende dens Resultater som Maalestok for hele Befolkningen, navnlig i nærværende Øjemed, thi der er vist ingen Tvivl om, at den Ubemidlede af økonomiske Grunde søger at gjøre Kurene kortvarigere og billigere end den Velstillede. I Henhold til nævnte Beretning kan følgende Tabel opstilles:

Af 100 Individuer	Have følgende værret syge	I gennemsnitlig følgende Dageantal for hver Syg	Hvilket for et Individantal af henholdsvis	Giver følgende Sygeantal	Og følgende Sygedageantal
Under 20 Aar	19,63	14,21	841,669	165,220	2,347,751
Mell. 20—30 —	24,87	17,11	315,825	78,546	1,343,930
— 30—40 —	23,84	19,23	245,108	58,434	1,123,673
— 40—50 —	24,51	25,85	204,064	50,016	1,292,909
— 50—60 —	28,23	28,60	172,727	48,761	1,394,563
— 60—70 —	34,74	35,36	118,433	41,144	1,454,843
Over 70 —	47,31	49,11	70,106	33,167	1,628,836
Uangiven Alder	35,10	21,87	1,107	390	8,520
	Tilsammen		1,969,039	475,678	10,595,025

Inden jeg gaar videre, vil jeg ikke undlade at bemærke, at ovenstaaende Tal kun vilde være aldeles nøjagtige, dersom Befolkningen bestod alene af Mænd. Om Kvinder haves ikke saa paalidelige Oplysninger, fordi de kun i ringe Grad ere Medlemmer af Sygekasser. De ere ikke saa hyppigt syge som Mænd, men have til Gjengjæld flere Sygedage. Forskjellen er forovrigt i nærværende Sag saa godt som uden Betydning. Derimod er der i Beregningerne taget fuldt Hensyn til, at Sygeligheden er størst i Kjøbenhavn, mindre paa Landet og mindst i Kjøbstæderne.

Jeg gaar derefter over til at udfinde Apothekernes samlede Omsætning, hvad jeg mener tilnærmelsesvis rigtigt at kunne, ved at multiplicere det foran udfundne Sygedageantal med Gjennemsnitsudgiften til Medicin pr. Syg pr. Dag.

Hvilken Størrelse denne Udgift har, beregnet efter Medicinaltaxten, fremgaar af Kommunehospitalets Beret-

ning, hvis Opgave, 27,10 Øre for hver Sygedag, jeg tror, man trygt tør anse som normal og i hvert Fald som ikke for høj, baade fordi Hospitalet belægges med Folk af alle Samfundsklasser og fordi det uden Tvivl tilbereder sin Medicin meget økonomisk, uden at tage Hensyn til Folks forkjælede Smag.

Min Fremgangsmaades Rigtighed forudsat bliver samtlige Apothekeres Recepturomsætning altsaa:

10,595,025 Sygedage à 27,10 Øre ... Kr. 2,871,252

Hertil kommer endv. Salget i Haand-

kjøb, som sjælden er mindre end

Salget efter Recept; hyppigt 50

pCt. større og enkelte Steder mere

end dobbelt saa stort. Imidler-

tid vil jeg, fordi overmaade

meget af den Medicin, Kommune-

hospitalet har anvendt, henhører

til Haandkjøbsartiklerne og end-

videre fordi Apothekernes Omsæt-

ning dog forringes noget ved af-

givne Rabatter, om disse end neppe

spille nogen stor Rolle i Forhold

til Befolkningens Antal, nøjes med

at regne Haandkjøbssalget til ikkun

50 pCt. af Recepturomsætningen,

hvilke 50 pCt. altsaa udgjøre — 1,435,626

hvorefter samtlige Apothekers aarlige

Omsætning altsaa udgjør Kr. 4,306,878

Dette Beløb fordelt paa 1,969,039 Individier eller paa 475,678 Syge giver et aarligt Medicinforbrug af Kr. 2,19 pr. Individ eller Kr. 9,03 pr. Syg.

Hvilken Værdi Landets samtlige 145 Apothekers Privilegier have — de personlige saavel som de reelle — eller som jeg vil foretrække at udtrykke mig: Hvilken Kapital Befolkningen maa finde sig i at forrente, fordi den ikke kan undvære Medicin, fremgaar af, at Kjøbere af Apotheker med reelt Privilegium (o: saadanne, som kunne afhændes, i Modsætning til personlige Privilegier, der falde tilbage til Staten, naar den, hvem et saadant er meddelt, og dennes Enke er afgaaet ved Døden eller ikke vil fortsætte Virksomheden) efter hvad jeg har hørt udtale af Andre, der have beskjæftiget sig med denne Sag og desuden set bekræftet af Kjendsgjæringer, betale det blotte Privilegium med det femdobbelte, ja undertiden med indtil det syvdobbelte Beløb af Omsættningens Størrelse. Lægges den laveste Pris til Grund, kommer man altsaa til det enorme Beløb af med et rundt Tal $21\frac{1}{2}$ Millioner Kroner.

Som man vil se, er dette Beløb væsenlig større end de 10 Millioner, Hr. Professor Scharling anslaaer Privilegierne til. Aarsagen hertil er, at medens Professoren kun gjør de reelle Privilegier til Gjenstand for sine Betragtninger, har jeg ogsaa medtaget de personlige, hvad jeg mener er ikke alene berettiget, men korrekt fra mit Synspunkt. Medicin er jo nemlig ikke billigere paa de Apotheker, der ere grundede paa et personligt Privilegium, end paa dem, der bestaa paa et reelt, og det kan følgelig være Kjøberne af Medicin ligegyldigt, om den Fjerdedel, de maa betale mere for denne end den er værd, af Apothekerne anvendes til Forrentning af deres Privilegier eller til Formueforøgelse.

Det er nemlig ikke mindre end en Fjerdedel af hele Omsætningen, altsaa Kr. 1,076,719, der medgaar

til Privilegiernes Forrentning. Jeg antager nemlig man vil indrømme, at Penge, der skulle anvendes til Kjøb af et Apothekerprivilegium, der virkelig ikke bør anses for et fint Laaneobjekt og med Tiden vistnok vil vise sig at være et meget slet, kun som Undtagelse kunne skaffes under 5 pCt., og denne Rente af en Kapital fem Gange saa stor som den foran udfundne Omsætning giver netop en Fjerdedel af denne eller det ovenfor anførte Beløb.

Dersom nu endda de Kr. 1,076,719, hvilke som berørt aarlig medgaa til Forrentningen af Privilegierne, bleve baarne af samtlige Individier i Befolkningen, vilde den Del, der kom til at paahvile hver enkelt, dog være overkommelig, men da ifølge de foran givne Oplysninger gjennemsnitlig kun 24,16 pCt. af Individierne i Løbet af et Aar have maattet bruge Medicin, bliver det ikke Kr. 0,35 men gjennemsnitlig Kr. 2,27 hver Patient aarlig maa udrede, uden at faa det ringeste Vederlag, og denne Udgift er værre end de fleste Skatter; for disse ydes dog et eller andet Gode, selv om det ikke ligefrem er paaviseligt; de aftage endvidere med Skatteevnen og ophøre med denne; men for den Skat, som svares til Apothekerne, ydes ikke den ringeste Modpræstation; den tiltager endog, naar Erhvervsevnen aftager og er paa sit Højeste, saa længe denne ved Sygdom er fuldstændig ophævet.

Imod dette Onde vilde det være et virkningsløst Middel, at Staten indløste de reelle Privilegier ved at købe dem til den Pris, for hvilken sidste Kjøber erhvervede dem eller til hvilken de under de nuværende Forhold vilde blive vurderede. Det vilde tvertimod være

at gjøre Ondet permanent, med mindre man mente, at Staten ingen Rente skulde forlange af den Kapital, den anvendte til Indløsningen, men skulde anse den som et Offer, bragt for at tilvejebringe sunde Tilstande. Men der er ingen Grund for Staten til at bringe et saadant Offer, til at lide et saadant Tab. Tabet maa lides men af dem, der have haft Gevinsten. Apothekerprivilegierne ligne Aktier; de have i mange, mange Aar kun kjendt opadgaaende Konjunkturer; snart kommer deres Tid til at prøve nedadgaaende.

Et ikke bedre Middel vilde Masseanlæggelsen af nye Apotheker være. For Opfyldelsen af Fordringen om billigere Medicin vilde denne Fremgangsmaade endogsaa være en Hindring, thi vel vilde den bevirke en Værdiforringelse af de bestaaende Privilegier, men den vilde ganske sikkert ikke bringe Apothekerne til at konkurrere indbyrdes; de vilde uden Tvivl ligesom nu enes om at fastholde deres taxtmæssige Priser; sandsynligvis endogsaa i en forøget Grad; thi naar Omsætningen fordeles paa flere Apotheker, formindskes den og med den ogsaa Fortjenesten paa hvert enkelt og en strengere Økonomi bliver nødvendig. Trænges der desuden til mange nye Apotheker? I Kjøbenhavn ingenlunde! her gik Folk gjerne dobbelt saa langt, som de nu behøve, dersom de derved kunde opnaa selv en mindre Besparelse end den, jeg tænker mig mulig. I enkelte Kjøbstæder og især paa Landet er derimod maaske nok af forskjellige Grunde Kravet paa nye Apotheker berettiget.

Det Middel, jeg finder formaalstjenligst og derfor anbefaler, er, at Medicinaltaxten udarbejdes med det Maal for Øje, at dens Priser ere tilstrækkelige til, men heller ikke rundeligere end, at et Kjøbstadsapothek med

en Omsætning af Middelstørrelse og grundet paa personligt Privilegium giver et saadant Nettoudbytte, som maa anses for en passende Indtægt for en Mand, der indtager den Stilling i Samfundet, som en Farmaceut gjør; hvilken Indtægt dog bør være saa rundelig, at den ikke paavirkes for stærkt af de Tilfældigheder, der ere en Følge af, at Indtægten af et Apothek ligesaalidt som Indtægten af enhver anden Slags Forretning er stabil.

Følges et saadant Princip, som man jo ikke behøver at gaa over til med et Spring, men gradevis kan tilstræbe, vil der komme en Tid, paa hvilken Værdien paa Privilegiet paa et saadant Apothek af Gjennemsnitsstørrelse vil være, om jeg saa maa udtrykke mig, al pari. Samtidig og ganske i samme Forhold vil Værdien paa Privilegierne paa de større Apotheker være sunken og naar det nævnte Tidspunkt er naaet, er Statens Time kommen til for Ensartethedens Skyld og for at have Raadighed over alle Privilegier at expropriere alle reelle Privilegier til den Værdi uvillige Vurderingsmænd da ansætte dem til. Efter at dette er sket, bør den kun meddele personlige Privilegier og kun til dem, der ved afholdte Konkurrencer have budt de højeste aarlige Forpagtningsafgifter af Privilegierne paa de paagjældende Apotheker og som selvfølgelig maatte være vederhæftige og i øvrigt tilfredsstille de samme Fordringer, der nu stilles til dem, som ville drive Apothekernæring.

At jeg foreslaar netop et Kjøbstadsapothek af Gjennemsnitsstørrelse som normgivende, er ikke vilkaarligt. Det vil jo nemlig have til Følge, hvad man vel maa anse for Idealet, at største Delen af Bybefolkningen fik Medicinen netop til dens Værdi. I Kjøbenhavn og andre større Byer vilde Apothekerne vedblivende give

store Overskud, om end langt fra saa store som nu, og paa Landet vilde der være Apothekere, der ikke kunde bestaa, naar Apotheket skulde være deres eneste Indtægtskilde. Denne Ulighed kunde udjævnes paa to Maader. Man kunde enten benytte en Del af det Overskud, de store Apotheker vilde indbringe Staten, som Tilskud til de smaa, eller man kunde henvise Besidderne af disse til at supplere deres Indtægt med Udbyttet af en saadan Biforretning, som jeg i det foregaaende har antydet, og kun i ganske særlige Tilfælde give et Tilskud. Denne sidste Fremgangsmaade vilde jeg foretrække, idet jeg indrømmer, at hvis Tilskud blev Reglen, vilde den Paastand være berettiget, hvad den ikke bør blive, at Kjøberne paa de smaa Apotheker fik deres Medicin under Værdien. Dersom man vilde mene, at dette i hvert Fald vilde blive Tilfældet, idet det var uden Forskjel om Tilskudet hidrørte fra Staten eller fra Udbyttet af en Biforretning, vil jeg gjøre opmærksom paa, at da Arbejdet paa et lille Apothek ikke kan udfylde hele Apothekerens Tid, har han heller ikke Krav paa, at det alene skal underholde ham.

Vælger man den sidste Fremgangsmaade, kun sjelden at give Tilskud til smaa Apotheker, bør der findes en passende Form, under hvilken det Overskud, de større Apotheker ville give, refunderes dem, der have bidraget til dets Fremkomst; thi det er klart, at Staten savner moralsk Berettigelse til uden videre at tilegne sig mere af et saadant Overskud, end den har anvendt til Indløsningen af de reelle Privilegier. Staten bør ikke beskatte Sygdom. Naar derfor det Beløb, der er anvendt til Indløsningen, er amortiseret, bør Over-

skudet, synes det mig, fordeles til Sygeplejeforeninger, Hospitaler og lign. Institutioner.

Jeg skylder nu Svar paa det Spørgsmaal, om man er berettiget til, gennem en Reduktion af Medicinaltaxten at tilintetgjøre de betydelige Værdier, som Privilegierne repræsenterer.

Den moralske Berettigelse hertil tror jeg mere end tilstrækkeligt at have godtgjort i det Foregaaende, Naar den høje Taxt ikke gjør nogen som helst anden Nytte, end at berige 134 Apothekere — og ikke engang den —, medens den aarlig berøver Befolkningen over en Million Kroner, af hvilke saare mange ere tilvebragte ved bitre Savn og Laanekontorets Hjælp, er man ikke alene berettiget, men, forekommer det mig, forpligtet til at foretage en Reduktion. Den juridiske Berettigelse til uden Erstatning at reducere Privilegiernes Værdi er aldeles utvivlsom. Staten har aldrig tilsigtet at skjænke den, hvem den meddelte et Privilegium, Kilden til en Formue. Jeg kunde citere talrige Udtalelser af Justitsministeriet, der bevise, at det er Befolkningens og ikke den vordende Apothekers Tarv Staten har villet tjene, naar den meddelte et Privilegium, hvad der jo ogsaa er naturligt; den har villet, at Apothekeren skulde kunne bestaa, men ikke mere, og den har aldrig gjort sig nogen Samvittighed af, naar Befolkningens Tarv krævede det, ved at tilstede Anlæggelsen af et nyt Apotek umiddelbart ved et bestaaende, at gjøre de føleligste Indskrænkninger i dettes Indtægter. Ja, den har ved kongelig Resolution af 23. December 1842 ligefrem forbeholdt sig en saadan Ret og siden aldrig meddelt noget personligt eller fornyet noget reelt Privilegium uden udtrykkeligt at gjentage dette Forbehold.

Der kan derfor ikke bebrejdes Staten noget, dersom den, efter at have indset sin Pligt dertil, reducerer Medicinaltaxten og derigjennem Privilegiernes Værdi. Den har ikke bidraget til den Tro, at et Apothekerprivilegium er et Aktiv, hvis Værdi bestandig skulde stige, men aldrig dale. Tvertimod! den har gjennem nævnte kongelige Resolution givet en umiskjendelig og meget indtrængende Advarsel mod en saadan Misforstaaelse, og de, der ikke destomindre have spekuleret i en fortsat Bestaaen af de hensynsløse høje Priser og været letsindige nok til at betale indtil flere Hundrede Tusinde Kroner for en saa tvivlsom Værdigjenstand, maa tage Skade for Hjemgjæld. Jeg vilde kalde den Administration for inhuman, der kunde tilvejebringe sunde Tilstande, men undlod det af Hensyn til de Tab, dette vilde paaføre Besidderne af dyrt købte Privilegier, og jeg kan overhovedet ikke fatte, at det kan kaldes at vise Humanitet, at tillade Fortsættelsen af en Uretfærdighed mod mange, for at beskytte nogle faas uberegtigede Interesser. Et ganske anderledes berettiget Krav paa Hensyntagen vilde efter min Mening de Besiddere af personlige Privilegier have, der, naar Prisreduktionen indtraadte, endnu ikke havde været etablerede saalænge, at de havde samlet tilstrækkelig finansiell Evne til at overvinde de Vanskeligheder, som i Begyndelsen vilde følge den nye Ordning. Baade af Hensyn til dem og for at forebygge de Forstyrrelser, som en brat Tilintetgjørelse af Privilegiernes betydelige Værdi utvivlsomt vilde foraarsage, bør Reformen gjenføres gradvis og med Varsomhed, men dog fuldt ud.

Uagtet jeg efter det Udviklede ikke kan Andet end anse en Reduktion af Medicinaltaxten for det eneste

virksomme Middel mod de store Ulemper, den nuværende Ordning afføder og dertil for et fuldt forsvarligt og meget praktisk Middel, i hvilken Anskuelse jeg venter at finde Medhold hos upartiske Læsere, gjør jeg mig dog intet Haab om, at Sundhedskollegiet i dets nærværende Sammensætning skulde sympatisere med mit Forslag og endnu mindre om, at det skulde gennemføre det. Det vilde iøvrigt heller ikke kunne det, uden at fordømme sin Fortid, da man umuligt kan antage, at det kan have haft Øje for de Ulemper, hvis Tilstedeværelse jeg har paapeget, uden at anse det for sin Pligt, at gjøre alt for at fjerne dem. Jeg har ingen Mening om, hvorledes det udøver sine andre Hverv, men som Udarbejder af Medicinaltaxten og som Raadgiver for Administrationen og Domstolene i Sager, der angaa Apothekernes Forhold til Publikum og andre Handlende er Sundhedskollegiet en altfor ensidig sammensat Institution og det er mig uforstaaeligt, at endnu ingen Sagsøgt af denne Grund har nedlagt Protest mod dets Benyttelse i nævnte Egenskab.

Dersom Sundhedskollegiet derimod foruden af Læger og Apothekere endvidere bestod af Repræsentanter for Forbrugerne i Form af Delegerede fra store Foreninger, Hospitaler, Sygekasser og lign. — og for øvrigt ogsaa i dets Egenskab af Domstolenes Raadgiver i Forhold om Apothekernes Handelsret blev alsidig sammensat — tvivler jeg ikke om, at sunde Forhold vilde tilvebringes.

Da imidlertid en saadan Reform kan lade vente længe paa sig, eller naar den sker, vise sig ufuldstændig og utilfredsstillende, er det heldigt, at der findes en Udvej, som ikke alene kan afhjælpe Savnet

af en Reform, men endogsaa fremkalde den og dertil er lige saa virksom som ligefrem.

Denne Udvej bestaar i, at man danner Forbrugsforeninger. Man har hidtil oprettet saadanne fordi Kjøbmændene toge for store Avancer; man gaar nu videre ad den betraadte Vej og danner Forbrugsforeninger, fordi Apothekerne gjøre det samme. «De forenede Sygekasser», der fik Afslag paa et Andragende om en større Rabat end 20 pCt., ere som kaldede til at gjøre Begyndelsen. Uden at behøve at anvende store Midler, ville de opnaa en stor Besparelse, langt større end de 30 pCt., de have andraget om; ja, jeg tror, jeg tør love dem mindst 60. Denne Antagelse staar ikke i Strid med, at jeg hidtil kun har talt om de 25 pCt. af Apothekernes Omsætning, som medgaa til Privilegiernes Forrentning. Jeg har jo nemlig ogsaa antydet, at desuden Fortjenesten er for stor og jeg kan gjerne tilføje, at Driftsudgifterne ere for høje. Disse to yderligere Aarsager til den dyre Medicin unddrage sig imidlertid en nøjere Undersøgelse, men at de ere tilstede, fremgaar allerede af de kostbare Lokaler, visse Apotheker ere etablerede i. De have en Beliggenhed og Udstyrelse, ikke som monopoliserede Forretninger, men som gjaldt det ogsaa for dem at bestaa i Konkurrencen og at kæmpe for Tilværelsen ved at tiltrække sig Opmærksomheden.

Foruden ad denne indirekte Vej kan man ogsaa paa anden Maade danne sig et Begreb om, hvilken betydelig Del af Udgifterne til Medicin en Forbrugsforening vilde kunne spare og følgelig, hvilken Nytte den vilde kunne gjøre sine Medlemmer. Det er ved at undersøge, hvor stor Forskjellen er mellem det Beløb,

Medicinen ifølge en given Recept koster paa Apotheket, og det, de til Tilberedningen anvendte Varer have kostet Apothekeren; denne Forskjel svarer jo nemlig nøjagtig til den samlede Sum af Fortjeneste og Driftudgifter. Jeg skal anføre et Exempel, ikke et med Omhu søgt, grelt Tilfælde, men den sidste Recept, min Læge har forordnet mig, og jeg tilføjer, blot for Fuldstændighedens Skyld, at Effektueringen af den Recept, jeg citerer, er alt andet end omstændelig:

Rp.
Hydratocarb. magnes. Gram 20.
Subnitr. bismuth. Gram 15.
Elæosacch. menth. pip. Gram 5.

Dette Pulver koster uden Æske paa Apotheket Kr. 1,56 medens dets Bestanddele ifølge de kjøbenhavnske Droguisters sidste Prislister koste Apothekerne:

20 Gram let, kulsur Magnesia à	
Kr. 0,80 pr. Kilo	Kr. 0,02
15 Gram basisk, salpeters. Vismut-	
ilte à Kr. 14,00 pr. Kilo	— 0,21
5 Gram Pebermynteoliesukker à	
højest Kr. 1,00 pr. Kilo	— 0,01
	————— — 0,24

Et endnu mere oplysende Exempel kan uddrages af Kommunehospitalets Beretning for Aaret 1882, ifølge hvilken den til dets 9309 Patienter anvendte Medicin, som det selv havde tilberedt, stod det i Kroner

24,224,22*) medens den efter Apothekertaxten vilde have kostet — Kroner 74,928,05.

Ikke sandt! disse Tal tale for sig selv og udelukke al Tvivl om, at Forbrugsforeninger ville virke besparende. Men der er nogle andre Spørgsmaal, som maa klares:

1) Hvorledes skal en saadan Forbrugsforening indrette sig?

2) Vil dens Medicin kunne taale Sammenligning med Apothekernes? og endelig

3) Er Oprettelsen af en saadan Forbrugsforening lovlig?

Det første af disse Spørgsmaal vil jeg foreslaa at løse paa den Maade, at den eller de Sygekasser, der i Forening ville gjøre Forsøget, leje et centralt, men beskedent beliggende Lokale og engagere en dygtig Farmaceut — det vil ikke skorte paa dygtige Ansøgere til denne Post, da man har Raad til at gjøre den vel-lønnet —, hvem man overdrager at antage sine faa Medhjælpere og at indkjøbe de nødvendige Inventarie-gjenstande og Droguer. Med disse faa Foranstaltninger, til hvis Gjennemførelse der ikke vil medgaa mere end højst Kroner 8000, har man sit Officin færdigt. Tilvebringelsen af dette forholdsvis lille Beløb vil neppe berede Vanskeligheder. Besidde vedkommende Sygekasser Kapital eller et Reservefond, kan man jo ikke tænke sig en formaalstjenligere og rentablere Anbringelse, og er man uden de nødvendige Midler, er Intet lettere end at finde flere andre lettilgængelige Udveje til deres Tilvebringelse. Selvfølgelig kan man ikke

*) Heri medregnet Kr. 6000 medgaaede til Dispensators Løn Medhjælp, Lokaler med Lys, Varme og Damp.

vente, at de udenbys eller fjerntboende Medlemmer strax skulle blive delagtige i Godet, men vinder Institutionen Tilslutning og arbejder den til Tilfredshed, hvad der jo ingen Grund er til at tvivle om, anlægger man Filialer eller selvstændige Anstalter i Forstæderne, dog at man stadig gør fælles Indkjøb, for at tage alle Fordele med.

Det andet Spørgsmaal, om en Forbrugsforenings Medicin vil kunne taale Sammenligning med Apothekernes, er egenlig overflødig. Da den vil blive fremstillet af Folk med den samme Uddannelse, som de besidde, der virke ved Apothekerne, paa samme Maade og af mindst lige saa gode Stoffer, er det jo en Selvfølge, at den ikke vil komme til at staa tilbage, men snarere blive bedre end hvad man hidtil har faaet, navnlig paa enkelte Steder, hvor et for dyrt Kjøb af Privilegiet gjør en streng Økonomi nødvendig. Heri ligger paa ingen Maade nogen Sigtelse mod Nogen for at levere ikke forskriftsmæssige Varer, men der er jo Forskjel paa blot gode og ligefrem fortrinlige Varer, og dette sidste Prædikat tror jeg ikke, vor Medicin altid fortjener. Emballagens Udstyrelse lover undertiden mere, end Varens Kvalitet kan holde.

Jeg er tilbøjelig til at tro, at en Forbrugsforenings Tilværelse vil have den gunstigste Indflydelse paa Kvaliteten af al Medicin, dens egen saavel som Apothekernes. Jeg venter nemlig, at Oprettelsen af en Forbrugsforening vil bevirke, at den aarlige Visitats fra at være en tom Formalitet, vil blive en virkelig Undersøgelse, der foretages grundigt og uden Varsel, og den vil naturligvis blive lige grundig og lige upartisk mod alle.

Det tredje Spørgsmaal, om Oprettelsen af en For-

brugsforening til Fordeling af Medicin blandt dens Medlemmer er lovlig, har jeg ikke turdet afgjøre uden Hjælp. Jeg har, hvad Besvarelsen af dette Punkt angaar, søgt og fundet Bistand hos en Mand, hvis grundige juridiske Indsigt og objektive Dom ere lige utvivlsomme, og han har bekræftet Rigtigheden af min Anskuelse, at en saadan Forenings Oprettelse og Virken er fuldstændig lovlig og uangribelig, forudsat dens Karakter som Forbrugsforening bliver konsekvent gennemført. Det forekommer mig, at dette vilde ske paa den utvetydigste Maade, dersom man valgte at fordele Medicinen blandt de Medlemmer, som havde Brug for den, uden Betaling. Altsaa næsten samme Ordning som nu. For Tiden faa de kontingentydende Medlemmer af en Sygekasse fri Medicin, som udleveres fra et Apothek; oprettes en Forbrugsforening faa dens kontingentydende Medlemmer ligeledes fri Medicin, men udleveret fra Foreningens eget Officin.

Jeg støtter min Anskuelse, at en Forbrugsforening, som den jeg foreslaar, lovlig og uantastet kan udeve sin Virksomhed, fornemlig derpaa, at Lovgivningen intet Forbud indeholder derimod. Dette er ingen tilfældig Mangel. Tvertimod! dersom et saadant Forbud fandtes, vilde det danne en paafaldende Undtagelse fra, hvad der er gjældende i alle lignende Tilfælde, nemlig at kun den Handling anses som Indgreb i Andres Handelsrettigheder og Virksomhed. ved hvilken der tilsigtes eller opnaas Vinding. Det nærmeste Exempel danne de bestaaende Forbrugsforeninger Landet rundt; de kunne ikke tiltales for Overtrædelse af Næringsloven, og der er mange lignende Forhold. Det er f. Ex. ikke Brud paa Patentretten at eftergjøre patenterede Gjenstande til

eget Brug, eller paa Næringsloven, at Private indfor-
skrive Varer og overdrage dem til Andre uden Fortjen-
este; man kan endvidere, naar man blot ikke gjør
Skade derved, kurere endog paa Andre uden at ifalde
Strafansvar, forudsat man ikke tager Betaling derfor.

Selve den medicinale Lovgivning bekræfter Rigtig-
heden af min Opfattelse. Under min Syslen med denne
i Anledning af et Hverv, jeg havde den Ære at udføre
for et Folkethingsudvalg, søgte jeg ivrigt, men forgjæves
efter en Bestemmelse i modsat Retning. Det mangler
ikke paa talrige Forbud mod «at holde noget Apothek» ¹⁾
(o: Udsalgssted af Medicin); «holde hemmelig eller offen-
lig *Fal* nogle af de Varer som høre til Apo-
theket» ²⁾; at «Kjøbmænd i Smaat *forhandle* de Medi-
cinalvarer, der ifølge Lov og Anordninger ere forbeholdte
Apothekerne» ³⁾. Der findes Definitioner af ⁴⁾ og For-
tegnelser over ⁵ og ⁶⁾ «hvilke upræparerede og præpa-
rerede Medicinalvarer der ere unddragne den almindelige
Detailhandel og hvis *Salg* skal være Apothekerne for-
beholdt. Man træffer Ordre til en Stiftsbefalingsmand ⁷⁾,
at han skal paalægge Kjøbmændene i sin Jurisdiktion,
at de «entholde sig fra at *falholde* Apotheker-
varer», og til Stadsfysikus ⁸⁾, at han skal paatale, at
«Adskillige af Landets Egne af *Vindesyge* debitere

¹⁾ Forord. af 4. Decbr. 1672 §§ 11 og 29.

²⁾ Samme Forordn. § 30.

³⁾ Lov af 29. Decbr. 1857 § 32.

⁴⁾ Samme Lovs § 35.

⁵⁾ Anordn. af 12. Juli 1862.

⁶⁾ Justitsminist. Bekjendtgj. af samme Dato.

⁷⁾ Reskript af 4. Januar 1782.

⁸⁾ Raadstueplakat af 1. Decbr. 1779 samt Instrux af 4. Marts
1818 § 17.

nogle saakaldte Arkana, hvilken *Handel* er utilladelig . . . » Kort sagt, medens Lovgivningen er saa rig paa Forbud mod for Vindings Skyld at sælge Medicin, træffer man ikke et eneste mod, at Private slutte sig sammen for at lade tilberede og fordele mellem sig den Medicin, som de have Brug for; ja, Justitsministeriet har ved Skrivelse af 13. Oktober 1875 til Sundhedskollegiet, der synes at have været af en anden Mening, udtalt, at det ligefrem er tilladeligt. Der gives desuden Præcedenser. Som saadanne anser jeg Kommunehospitalets og Garnisonssygehusets Dispensationsanstalter.

Trods alt dette vilde det undre mig, om Apothekerne ikke vilde forsøge at faa Dom over den Forbrugsforening, der førte mit Forslag ud i Livet. Jeg tror imidlertid, den kunde imødesee en Sagsanlæggelse med Ro; thi den vilde paa sin Side utvivlsomt have den offentlige Mening, den moralske Ret og endelig Løven.